

Anna Collander

Rantavesiä

Lillumme ystäväni kanssa saunanraukeina rantavedessä. Puhumme vaativuudesta. Miten se jatkuvasti tarjoaa itseään yritykseksi korvata kelpaamattomuuttamme, tulpaksi rakkaudettomuuden aukkoihin.

Ystävälläni on syöpä. Hän kertoo diagnoosin hellittäneen vaativuuden kahleita: ”En tarvitse enää terapiaa, kun olen saanut syövän.” Räkänaurumme kaikuu kauas vetten yli. Koska tähän me pystymme, tämä on suojamme elämän kauheutta vastaan. Että voimme räkättää. Itkeä, pelätä ja räkättää uudestaan.

Sisäinen vaatijamme kai haluaa pitää kiinni siitä oletuksesta, että saisimme aina ansiomme mukaan ja että aina voisi ansaita vähän enemmän. Jos emme saaneet rakkautta, meidän pitää yrittää kovemmin ja hioa itseämme yhä kauniimmiksi. Samantyyillisellä oletuksella voi yrittää suojautua kateutta vastaan: juuri nyt toisilla on jotain, mitä minulla ei, mutta minä näytän heille vielä! Pystyn tähän! Kunhan vielä vähän yritän ja hion. Elämänkriisit ja sairaudet kuitenkin puhkaisevat vaativuuden paisuneet oletukset ja muistuttavat siitä, että saamme sekä hyvää että kauheaa – ansaitsematta.

Myöhemmin kesällä olen matkoilla, kun mökki-naapuri soittaa. Hän on huomannut veneemme seilaamassa yksikseen lahdella ja on jo lähdössä sitä hakemaan. Kun palaamme kiitos-tuliaisten kera, hän tarjoaa lasilliset ja hyvää seuraa. Kuistilla hänen vastapessyt kalsarinsa hulmuavat iloisesti tuulessa.

Victor Hugon *Kurjat*-romaanin päähenkilö Jean Valjean saa vankilasta vapauduttuaan yösjan piispan luona. Hän ei kuitenkaan voi vastustaa

kiusausta varastaa kirkkohopeat. Kun hänet seuraavana päivänä pidätetään ja raahataan piispan eteen, tämä toteaa: ”Mikset kertonut, että annoin ne sinulle? Ja hei, unohdit vielä nämä – pöytähopeat.”

Se on se armo, joka minua koskettaa. Se, että saa jotain, mitä ei ole lainkaan ansainnut. Se anteliaisuus. Vastalääke vaativuudelle voisi olla se, että jaksamme pitää kiinni anteliaisuuden ja armon ideasta.

Entäs vaativuus ja psykoanalyysi? Parhaimmillaan psykoanalyttinen hoito voisi vapauttaa lillumaan monissa rantavesissä. Psykoanalyttisen kansan helmasynteihin kuuluu kuitenkin usein vaativuus: viilaamme Soterin vaatimia omavalvontasuunnitelmia vimpan päälle ja sukellamme ammattikirjallisuuteen lomallakin. Innostuksen ja näännyttävän vaativuuden raja on joskus häilyvä. Kuten myös vastuun ja vaativuuden.

Minua on aina surettanut se, ettei Sigmund Freud itse saanut psykoanalyttista hoitoa. Oliko niin, ettei hän rakentamassaan imperiumissa uskaltanut asettua asemaan, jossa olisi niin täysin toisen armoilla? Olisiko meillä lempeämpi työnkuva, jos hän olisi uskaltanut? Oli miten oli, meidän nykypsykoanalyttisten olentojen tehtävä on ankkuroida armeliaisuuden idea tähän työhömmä niin pitävästi kuin kykenemme.

Meille ei anneta jokaiselle ansiomme mukaan. Joudumme aina kurottelemaan kohti maailmaa ja toisiamme kaikessa kelpaamattomuudessamme – samalla toivoen, että silti kelpaisimme. Että meille oltaisiin armeliaita.